

Райковский Игорь. Отображение украинского национального движения Галиции в журнале «Киевская старина» (1882–1906 гг.). В статье освещается отражение на страницах журнала «Киевская старина» украинского национального движения в Галиции. В частности, обращается внимание на публикации по истории Галиции в контексте взаимоотношений местного населения с поляками и русскими. Проанализированы статьи на галицкую тематику известных украинских деятелей Н. Костомарова, В. Антоновича, Я. Головацкого, редактора журнала В. Науменко и др. Редакция поддерживала народовское течение, деятельность местной «Просвиты» и Общества им. Шевченко, подвергнув критике москвофилов, которые названы «quasi-русскими». Журнал давал представление о слабости связей подросийской Украины с Галицией, регулярно содержал информацию о жизни русинов-украинцев под австрийской властью, которая способствовала процессу формирования в общественном сознании идеи украинского национального единства.

Ключевые слова: журнал, общественная жизнь, национальное движение, национальное единство, Галиция.

Raikivskiy Igor. Reflection of Ukrainian National Movement of Galicia in the Magazine «Kyevskaya staryna» (1882–1906). The article of magazine «Kyevskaya staryna» describes a reflection of Ukrainian national movement in Galicia. In particular, the attention is paid to publications of Galicia history in the context of relations of local population with Poles and Russians. The articles in Galician topics of famous Ukrainian leaders such as M.Kostomarov, V.Antonovych, Ya.Holovats'ky, the editor of the magazine V.Naumenko etc are analysed. The edition supported people movement, the activity of local «Prosvita» and T.Shevchenko organization, where they criticised moskvofils, who were called «quasi-velykorusy». The magazine gave an idea about weakness of relations between Russian Ukraine and Galicia, but regularly contained the information about Rusyn-Ukrainian's life under Austrian authorities, that promoted formation process of Ukrainian national unity idea in public consciousness.

Key words: magazine, public life, national movement, national unity, Galicia.

Стаття надійшла до редколегії
15.09.2017 р.

УДК 94(477)

Руслана Давидюк

Євген Богуславський: проблеми співпраці з політичними режимами

У науковій статті на основі архівних документів проаналізовано життя педагога, очільника Вінницької міської філії Подільської губернської української ради Євгена Богуславського, який після поразки революції, емігрував до Польщі. У міжвоєнний період учителював, був послом польського сейму, займався політичною, редакторською, церковно-релігійною діяльністю у Волинському воєводстві. З'ясовано невідомі донині обставини життя Є. Богуславського в умовах нацистського та більшовицького режимів.

Ключові слова: українська революція, політична еміграція, посол, нацистський режим, більшовицька влада, МДБ.

Постановка наукової проблеми та її значення. У час відзначення 100-річчя Української революції особливої актуальності набуває дослідження життєписів її учасників. Якщо про українських діячів найвищого рангу написано багато, то діяльність представників так званого «другого ешелону» залишаються недослідженою. Тривалий час невідомими були навіть їхні прізвища, а зрештою, саме люди, здебільшого неординарні, громадсько активні реалізовували ці події. Відтак важливо через аналіз широких соціальних явищ побачити людину з її сильними й слабкими сторонами.

Мета наукової статті полягає в спробі проаналізувати проблеми співжиття з різними політичними режимами педагога, громадського й церковно-релігійного діяча Євгена Богуславського, простежити його участь в Українській революції, діяльність як політичного емігранта та посла польського сейму в міжвоєнний період, згодом – в'язня нацистського табору, секретного працівника органів МДБ.

Аналіз досліджень цієї проблеми. У сучасній історіографії аналізували сторінки міжвоєнної діяльності Є. Богуславського [2], зокрема що стосується дослідницького зацікавлення автора [9; 20]. Водночас загальні відомості про Є. Богуславського подекуди подано з неточностями [37]. Цілісно простежувати діяльність Євгена Богуславського стало можливим лише після вивчення його архівно-

¹ © Давидюк Р., 2017

кримінальної справи, яка раніше зберігалась у Галузевому державному архіві Служби безпеки України (ГДА СБУ) м. Луцька, а нині – у Галузевому державному архіві Служби безпеки України (ГДА СБУ) м. Києва [6]. Відтак джерельну базу наукової статті склали неопубліковані архівні документи, міжвоєнна періодика. Архівно-кримінальна справа Є. С. Богуславського вміщує, окрім анкети, допитів, показів свідків, ще й власноручні свідчення [5, с. 194–218], що, за умови верифікації з іншими документами, дає змогу відтворити цілісну біографію колишнього польського посла, простежити його співпрацю з політичними режимами в контексті різних історичних періодів: від подій Української революції 1917–1921 рр. – до повоєнного встановлення радянської влади.

Євген Семенович Богуславський, уродженець козачої слободи Покровськ Харківської губернії, виходець із родини земського лікаря, після закінчення у 1907 р. Київської духовної академії отримав призначення на посаду шкільного вчителя в м. Золотоношу Полтавської губернії, де пропрацював до 1914 р. Далі був переведений інспектором до Жмеринської гімназії [6, арк. 13]. Саме на цій посаді його застала Лютнева революція в Росії та утворення Української центральної ради (УЦР) в Києві. Улітку 1917 р. він залишив Жмеринку й переїхав до Вінниці, де долучився до пробудження українського національного життя, став головою Шкільної ради Вінницького повіту.

У травні 1917 р. у Вінниці відбувся губернський з'їзд подільських українців, який заманіфестував підтримку УЦР. На форумі обговорювали питання про місцеве самоврядування, обрано Подільську губернську українську раду (ПГУР) на чолі з Д. Марковичем, який на початку ХХ ст. стояв біля витоків кооперативного руху в Острозькому повіті на Волині, заснував у с. Михалківці «Центральний союз установ малого кредиту Волинської губернії» [10, с. 258]. Політичну позицію ПГУР викладено у «Зверненні Подільської губернської Української Ради до громадянства». Вона декларувала національно-територіальну автономію України, закликала створювати повітові Українські ради, селянські спілки, осередки «Просвіти». Вінницьку міську філію ПГУРУ очолив Євген Богуславський [23, с. 105–106]. Його прізвище як діяча Вінницької «Просвіти» трапляється під час виборів у листопаді 1917 р. повітових земських гласних [25, с. 165].

Не залишав Євген Семенович педагогічної роботи: стояв біля витоків та був директором Вінницької української гімназії, відкритої 20 липня 1918 р. [6, арк. 25]. Від імені голови земської управи у Вінниці вітав і брав участь у відкритті Кам'янець-Подільського українського державного університету. Писав про це так: «Від Київської національної ради були Микита Шаповал і Петро Холодний. Зібралось багато земських діячів, кооператорів як з центру (Києва), так і з периферії. Тут я вперше зустрівся з І. Огієнком, який був [...] першим ректором Кам'янецького Університету [...] Свято носило характер національної (української) маніфестації. Хор під керівництвом Кошиця часто повторював пісню на слова І. Франка “Не пора, не пора москалеві й ляхові служити” і “Ми, гайдамаки”» [6, арк. 29].

Є. Богуславський як один з організаторів антигетьманського повстання у Вінниці увійшов до Українського національного союзу, утвореного у Вінниці за зразком Києва [6, арк. 30]. Прізвище Є. Богуславського трапляється в якості губернського комісара Поділля в листопаді 1918 р., хоча вже в грудні його змінив Г. Степура [4]. Водночас науковці стверджують, що губернський староста С. Кисельов 20 листопада мирно передав службові справи представнику Директорії Г. Степурі в Кам'янці [21, с. 177]. У власних свідченнях Богуславський писав, що був губернським комісаром у Вінниці з листопада 1918 до початку березня 1919 р., а також виконував обов'язки голови надзвичайного військово-польового суду при штабі Особого ударного корпусу війська УНР [6, арк. 30–31, 106–107, 152]. Висловимо припущення, що Богуславський міг виконувати в цей час обов'язки вінницького повітового комісара, позаяк вигадувати цю сторінку біографії було невігідно, адже це ускладнювало його й так непросте становище заарештованого. Відомо, що в 1919 р. Є. Богуславський виконував обов'язки Подільського губернського комісара освіти [23, с. 106]. Зауважимо, що в міжвоєнний період Григорій Степура та Євген Богуславський емігрували до Польщі, оселились у Волинському воєводстві, але їхні життєві дороги склалися по різному.

Є. Богуславський зміг безболісно пережити наступні зміни влади у Вінниці: «Мене червоний терор не торкнувся [...] Влада мінялася як настрої і вимоги. Я не залишав Вінниці» [6, арк. 36–37]. Думається, що в цей час Євген Семенович навчився співжити з представниками різних влад, що йому знадобилось у майбутньому. Коли Вінницю зайняла Таращанська дивізія на чолі з М. Щорсом та виник ревком, то Богуславського затримали, однак за короткий час звільнили. Після цього він продовжив працювати в шкільному відділі, залишався на посаді й тоді, коли в місто вступили частини Української галицької армії (УГА), згодом – денікінці та знову більшовики. У березні 1920 р. Є. Богуславський був серед

організаторів святкування в місті Шевченківських днів, які проходили «з таким розмахом, якого у Вінниці до тієї пори не було» [6, арк. 38].

У період зайняття Вінниці польськими військами Є. Богуславський як представник земської управи організував у травні 1920 р. на місцевому вокзалі зустріч Симона Петлюри та Юзефа Пілсудського, був присутній на зборах на їхню честь у приміщенні міської управи [6, арк. 17 зв.].

Разом зі структурами УНР Богуславський через небезпеку переслідування з боку більшовиків змушений був залишити Вінницю, переїхати до Жмеринки, звідти – до Кам'янця-Подільського, а потому – через Станіславів до Ченстохови, ставши політичним емігрантом. У цьому польському місті, де зосереджувалися переважно цивільні українські емігранти, Євген Семенович сприяв роботі товариства Червоного хреста [6, арк. 40], яким керував у той час Василь Чуднівський (заступник міністра народного господарства уряду УНР [15, с. 81], котрий згодом переїхав до Здолбунова, але в 1924 р. повернувся до УСРР [26, с. 3]).

У 1921 р. Є. Богуславський перебрався на Волинь «як на ту українську землю, де б я не відчував себе емігрантом і був би корисним» [6, арк. 40]. Загалом, «наддніпрянці, оселившись на Волині, органічно ввійшли в місцеве життя. Вони закладали кооперативи, провадили кооперативно-господарчі курси, вели перед у “Просвітах”, читали лекції, організували національні свята, – словом пірнули з головою у громадську працю» [1, с. 4], хоча польська влада всіляко обмежувала намагання політичних емігрантів поселитися на західноукраїнських землях. Обов'язковою умовою було працевлаштування та отримання дозволу староства в кожному окремому випадку. Право на тимчасове проживання в Луцьку Євгенові Богуславському в 1921 р. допоміг отримати його земляк, уродженець Харківщини Іван Власовський. Останній Міністерством народної освіти в 1918 р. був призначений директором державної чоловічої гімназії в Луцьку.

Вимушена еміграція часто призводила до руйнування подружніх зв'язків, утворення нових сімей, не багатьом щастило виїхати сім'ями. Перша дружина Євгена Богуславського Ольга залишилась у Вінниці, пережила переслідування більшовицькою владою та померла в 1928 р. Дочка Людмила також жила в УСРР [6, арк. 6 зв., 13 зв., 18 зв.]. Спроби батька отримати дозвіл на переїзд дочки в Польщу не увінчались успіхом. Другою дружиною Є. Богуславського стала медсестра шпиталю при Армії УНР Маргарита Медведська, саме з нею він переїхав на Волинь [6, арк. 22, 23].

У Луцьку Євген Семенович спочатку зайнявся кооперативною роботою, завідував книжковим магазином «Нива», де продавали книги й підручники переважно київських видавництв «Книгоспілка», «Дніпросоюз», а також літературу, доставлену з Відня, Берліна [6, арк. 44]. Згодом почав учителювати: працював викладачем української мови в польській учительській семінарії м. Острога. У 1926 р. увійшов до наглядової ради Українського кооперативного банку в Острозі. Польська поліція, відстежуючи роботу банківських установ на предмет лояльності їхніх працівників, припускала, що «Є. Богуславський потрібний для прикриття діяльності інших членів Наглядової ради, відомих своєю нелояльністю до Польської держави» [14, арк. 492].

Прихильність Є. Богуславського до влади засвідчувало те, що, будучи послом до польського Сейму II та III каденції (1928, 1930 рр.), він належав до безпартійного блоку співпраці з урядом (*Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem – BBWR*), завдання якого – підтримка санаційної політики й забезпечення їй парламентської більшості. Є. Богуславський писав: «Перший мій виступ з бюджетного питання на користь затвердження польського бюджету на 1929/1930 рік, був зустрінутий опозиційною маніфестацією зі сторони українських націоналістів УНДО і українських радикалів. Пізніше мої виступи зустрічали більш спокійно» [6, арк. 42]. Озвучуючи позицію проурядово налаштованих депутатів від Волині, він говорив: «українці прагнуть спокою і єдності, прагнуть великої інтегральної Польщі і тому об'єднуються під гаслами Маршала Ю. Пілсудського» [12, арк. 2–3]. У цей час Є. Богуславський тісно співпрацював із послом Й. Волошиновським, знайомим йому ще з часів роботи у Вінниці. У польському парламенті Євген Семенович працював в освітній, закордонних справ, конституційній комісіях [27, с. 1; 28, с. 2], входив до спільної польсько-української Парламентарної репрезентації на чолі з Ігнацієм Пулавським за заступництва Петра Певного [8, с. 79]. Зауважимо, що послі, обрані від Східної Галичини, натомість, об'єднались у власну Українську парламентарну репрезентацію, яка перейшла в опозицію до польської влади. Утворення двох українських парламентських репрезентацій у сеймі негативно позначалося на єдності західноукраїнського національного руху.

Через відверто пропольську позицію та на вимогу делегації галицьких послів, Євгена Богуславського та Петра Певного не допустили на нараду VII Конгресу національних меншин у Женеві 29–31 серпня 1931 р., де тривали дебати стосовно скаргу українців у справі «пацифікації» [18, с. 323–324].

Увійшов Є. Богуславський до утвореної в Луцьку в червні 1931 р. української проурядової партії Волинське українське об'єднання (ВУО), що виникла з ініціативи політичних емігрантів та за сприяння волинського воєводи Г. Юзевського; працював у культурно-освітній організації «Рідна хата». Є. Богуславський, як і група інших наддніпрянців-емігрантів, намагався конвертувати співпрацю із «санаційним» режимом у гіпотетичне відновлення УНР та поширення «українізації» на Волині. Згадані організації, незважаючи на проурядовий характер, намагалися популяризувати українську культуру, книгу, виставу. Так, у 1936 р. на урочистому засіданні з нагоди 750-ліття написання «Слова о полку Ігоревім» Є. Богуславський аналізував поетичні вартості твору [19, с. 10], систематично брав участь у дискусіях, що проводилися в українському клубі [34, с. 6].

На появу проурядової української групи на Волині відреагувала радянська сторона. В інформації VII відділу штабу Українського військового округу до ЦК КП(б)У «Про становище на окупованій поляками території Волині» у січні 1929 р. повідомляли: «Таких достойних людей і не останніх “стовпів” УНР, як Певний (редактор “Ниви”) і Богуславський (посол), – “просвіти” не приймають в число своїх членів і т. д.» [35, с. 347].

Є. Богуславський був одним з організаторів Волинського громадського комітету допомоги голодуючим (ВГКДГ) у Радянській Україні [16, с. 1]. Діячі комітету ініціювали проведення всенародних протестаційних акцій, пов'язаних із трагедією Голодомору, організовували збирання коштів і збіжжя для голодуючих земляків, а 29 жовтня 1933 р. оголосили Днем національної жалоби й протесту всього українського суспільства за межами СРСР проти голоду в Радянській Україні [3, с. 1].

Вагомою складовою частиною міжвоєнної діяльності Є. Богуславського були справи церковно-релігійного характеру: він усіляко підтримував українізацію Православної церкви в Польщі, був одним з організаторів, згодом – секретарем «Товариства ім. митрополита Петра Могили» [17, с. 2; 30, с. 2], працював у Луцькій підкомісії перекладу Св. Письма та богослужбових книг українською мовою [33, с. 37], належав до ради Луцького «Чеснохресного братства» [11, арк. 23–25; 24, с. 3], з 1937 р., редагував релігійний місячник «Шлях», заснований Богословською секцією «Товариства ім. митрополита Петра Могили» [13, арк. 28; 32, с. 99]. Домагався Євген Семенович призначення архимандрита Полікарпа (Петро Сікорський) єпископом Луцької кафедри, виголошуючи із сеймової трибуни 10 лютого 1931 р., що «українське населення протягом кількох років домагається самостійного єпископа українця на Волині і взагалі відновлення в Православній церкві давніх традицій, скасованих у часи синоду і царського уряду» [29, с. 89].

Початок Другої світової війни та прихід у 1939 р. на територію Західної Волині більшовицької влади поставили політичних емігрантів перед складним вибором. Розуміючи неминучість репресій, частина з них намагалася виїхати на підконтрольну нацистам Генеральну губернію. Ті, що залишилися, масово піддавалися переслідуванням. Є. Богуславський залишився в Луцьку, був викликаний на допит, але не заарештований [6, арк. 121–122]. Матеріали його повоєнної архівно-кримінальної справи свідчать про його вербування в 1940 р. більшовицькими спецслужбами [6, арк. 3, 2, 139]. За їхнім завданням наступного року Євген Богуславський зустрічався у Львові із митрополитом Андрієм Шептицьким та єп. Йосипом Сліпим, з іншими діячами, котрі залишилися у Галичині, про що складав звіти [6, арк. 50–51]. Є. Богуславський писав: «Пам'ятаю скаргу митр. Шептицького на радянську владу за те, що вона не допускає уніатських священиків до так званого напуття хворих [...] Промовляв митр. Шептицький у такому дусі, ніби я міг надати сприяння в його стараннях. Перед Шептицьким лежав грубий зошит, до якого він час від часу вносив свої помітки. Виходячи від Шептицького, я познайомився з найближчими його співробітниками єпископами Йосипом Сліпим і Миколаєм Чернецьким (правильно Чарнецький – авт.). Про свої враження я своєчасно писав» [6, арк. 52].

На початку німецько-радянської війни Євгену Богуславському за посередництвом Бориса Білецького, колишнього директора Луцької гімназії (1929–1939), призначеного в 1941 р. начальником відділу освіти Луцької обласної управи, удалося влаштуватись у шкільний відділ міста. Однак 15 вересня 1941 р. його арештували гестапівці та вивезли із Луцька до Кракова, ув'язнивши в тюрмі «Монтелюпіх». «Камера, у яку я був посаджений, вміщувала близько 50 українців: німці в тюрмі розміщували арештованих за національністю. Серед тих, що знаходилися зі мною, була й група, близько 20 осіб, оунівців» [5,

с. 210–211], – згадував Є. Богуславський. Після 4-місячної ізоляції заарештованих почали відправляти на роботи, а на початку серпня 1942 р. Є. Богуславського звільнили із зобов'язанням не займатися громадською та літературною діяльністю, не брати участі в зібраннях.

Отримавши тимчасовий притулок, допомогу грошима і їжею від жіночої секції Українського допомогового комітету в Кракові, він повернувся до Луцька, влаштувавшись учителем української грамоти й початкового рахунку. Умовою працевлаштування стало написання анкети з повідомленнями, що серед родичів немає євреїв, і заяви про лояльність до нацистської влади. Із березня по листопад 1943 р. Є. Богуславський працював бібліотекарем в управлінні рослинництва [6, арк. 67, 70].

У післявоєнний період колишній польський посол був літературним редактором газети «Радянська Волинь», викладав у Луцькій духовній семінарії, працював заступником директора Луцького інституту вдосконалення вчителів. Як «представник мирян» Волинської єпархії був делегований на Помісний собор у Москву. Такі посади колишнього «петлюрівця» могли стати реальністю лише за умови відновлення співпраці з більшовицькими спецслужбами. Від Є. Богуславського вимагали інформувати про свої контакти з різними людьми [6, арк. 75–77]. Усе це ускладнювало його життя в час повоєнного відновлення радянської влади.

Уповноважений у справах РПЦ у Волинській області М. Діденко заявляв, що викладачі Духовної семінарії, зокрема і Є. Богуславський, «через свою минулу діяльність, нерозуміння своїх завдань у семінарії», викладання українською мовою не можуть продовжувати роботи [36, с. 87]. Правлячий архієрей Волинсько-Ровенської єпархії Панкратій (Кашперук) у листі до ректора семінарії, протоієрея Миколи Тучемського рекомендував із 1 серпня 1948 р. звільнити цивільних викладачів Євгена Богуславського та Миколу Самохваленка «оскільки практика церкви підтверджує більш доцільним доручити навчання та виховання майбутніх пастирів виключно духовним особам». Є. Богуславський, не погодившись зі звільненням, звертався в навчальний комітет, до митрополита Київського Іоанна (Соколова), але безуспішно [36, с. 88]. Водночас про М. Самохваленка він свідчив радянським спецслужбам таке: «Як учитель співів, Самохваленко користувався і в духовній семінарії великим впливом як добрий організатор хору, користується цим впливом і тепер, як у педучилищі, так і в інших організаціях. За окремими висловленими фрагментарно поглядами, М. О. Самохваленко український самостійник, з певним націоналістичним спрямуванням. Знаю, що М. О. Самохваленко давав і дає приватні уроки і навколо нього, окрім школи, групується молодь» [6, арк. 78–79].

На Є. Богуславського та його дружину Маргариту, яка працювала медсестрою в дитячій поліклініці м. Луцька, писали доноси сусіди, колеги, повідомляючи про їхні «антирадянські настрої та висловлювання». Зокрема, слідчим став відомий факт, що в 1947 р. у квартиру Богуславських прийшов жєбрак із проханням подати хліба, на що господар відповів: «Йдіть нехай вам Сталін дасть – це він довів до таких злиднів», а також слова Маргарити Богуславської, що «за Польщі ми принаймні панами жили, а радянська держава з нас рабів зробила» [6, арк. 150]. Під час обшуку на квартирі подружжя було знайдено книгу А. Гітлера «Моя боротьба», примірники газети «Шлях». Усе це призвело до арешту Є. Богуславського 3 січня 1950 р., а 21 лютого – його дружини. У постанові на арешт зазначено: «[...] будучи в 1940 р. притягнутий до співробітництва з органами НКДБ, Богуславський скривав свою минулу ворожу діяльність, а як секретний працівник матеріалів, які б заслуговували уваги органів державної безпеки, не надавав і від розробки відомих йому антирадянськи налаштованих осіб ухилявся. Нині виражав невдоволення існуючим політичним ладом в СРСР» [6, арк. 3]. Євгену Семеновичу згадали всі моменти його життя, звинуватили в дусі того часу в «антирадянській діяльності», «дворушництві, дезінформації органів МГБ» [6, арк. 169] і спрямували справу на розгляд Особливої наради при МДБ СРСР. Однак колишній посол до вироку не дожив: помер у тюремній лікарні Луцька 8 квітня 1950 р., відтак справу було закрито [6, арк. 175–177].

Через десять років після смерті про Є. Богуславського згадав секретар Волинського обкому КПУ І. Грушецький, який у 26 березня 1960 р. у листі секретареві ЦК КПУ М. Підгорному, обґрунтовуючи закриття Луцької духовної семінарії, писав, що в результаті проведеної роботи були «заарештовані і засуджені як націоналісти колишні викладачі семінарії – кандидат богослов'я Богуславський Є., у минулому голова петлюрівського військово-польового суду» [22, с. 359–360].

Не уникла репресій і дружина Євгена Богуславського Маргарита Костянтинівна, у дівочтві – Медведська, уродженка м. Києва, медсестра в Армії УНР. Волинський обласний суд засудив її на 10 років ВТТ із позбавленням прав на п'ять років і конфіскацією майна. 16 вересня 1955 р. Маргариту

Богуславську звільнено, а 15 квітня 1994 р. рішенням прокуратури Волинської області реабілітовано [7, арк. 120].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Перша половина ХХ ст. із революційними подіями, світовими війнами, нацистським та більшовицьким режимами трагічно впливала на життя пересічної людини, визначила ламані лінії долі Євгена Богуславського, учителя та директора гімназії, очільника земської управи, посла до Польського сейму, нацистського в'язня, секретного працівника більшовицьких спецслужб.

Залучення до наукового обігу нових документів, зокрема й архівно-кримінальних справ, дасть змогу більш повно відтворити революційні події, деталізувати панораму національного життя в різних куточках України, розкрити психологію поведінки людей у повсякденні та за екстремальних умов, поверне забуті імена громадських, політичних, культурних діячів, життя яких під впливом різних обставин, помножених на характер людини, складалося по-різному.

Джерела та література

1. Балябо А. «Ми» і «ви» в українській нацполітиці. *Волинське слово*. 1937. № 8. 25 лют. С. 4.
2. Борщевич В. Посол Євген Богуславський у політичному і церковно-громадському житті Волині. *Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету*. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. Вип. 14. С. 111–118. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znmm/2008_14/R1/Vorwevuch.pdf (13.11.15).
3. Відправа у православ. соборі в Луцьку. *Діло*. 1933. Ч. 288. 1 листопада. С. 1.
4. Вінниччина в 1917–1921. URL: <https://sites.google.com/site/vcymoistoriu/uroki-kraeznavstva/vinniccina-v-1918-1921>.
5. Власноручні покази заарештованого Євгена Богуславського 11–23 січня 1950 р. *Реабілітовані історією. Рівненська область*/редкол. тому: співгол. М. М. Драганчук, співгол. О. В. Муляренко та ін.; кер. кол. упоряд. А. А. Жив'юк. Кн. 7. Рівне: Дятлик М., 2017. С. 194–218.
6. Галузевий державний архів Служби безпеки України (ГДА СБУ). м. Київ. Ф. 6. Спр. 75894.
7. Галузевий державний архів Служби безпеки України (ГДА СБУ). м. Луцьк. Ф. П. Спр. 8135.
8. Давидюк Р. Особливості ідеологічних засад Української парламентарної репрезентації на Волині у міжвоєнний період. *Україна і Польща у ХХ столітті: проблеми і перспективи взаємовідносин*. Київ; Краків, 2002. С. 77–81.
9. Давидюк Р. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства: монографія. Львів; Рівне: Дятлик М., 2016. 704 с.
10. Денисюк Б. Дмитро Маркович. *Острозькі просвітники XVI–XX ст.* Острог, 2000. С. 256–261.
11. Державний архів Волинської області (Держархів Волинської обл.). Ф. 198. Оп. 1. Спр. 7.
12. Держархів Волинської обл. Ф. 46. Оп. 9. Спр. 2490.
13. Держархів Волинської обл. Ф. 63. Оп. 1. Спр. 16.
14. Державний архів Рівненської області (Держархів Рівненської обл.). Ф. 33. Оп. 4. Спр. 34.
15. Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. Листопад 1918 – листопад 1920 рр.: док. і матеріали : у 2-х т., 3-х ч./упор. В. Верстюк (голова) та ін. Київ: Вид-во ім. Олени Теліги, 2006. Т. 2. 744 с.
16. До українського громадянства Волині. *Українська нива*. 1933. Ч. 38–39. 9 лист. С. 1.
17. Засідання Ініціативної Групи. *Українська нива*. 1931. Ч. 33. 7 лист. С. 2.
18. Кедрин І. Життя – Події – Люди. Спомини і коментарі. – Нью-Йорк: Вид. кооператива «Червона Калина», 1976. 724 с.
19. Культурно-освітні справи. Свято «Слова о полку Ігоревім». *Волинське слово*. 1937. № 1. 1 січ. С. 10.
20. Кучерепа М., Давидюк Р. Волинське українське об'єднання (1931–1939 рр.). Луцьк: Надстир'я, 2001. 420 с.
21. Лекар А. М. Боротьба за владу в Подільській губернії в добу гетьманату П. Скоропадського. *Записки історичного факультету. Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова*. Вип. 23. 2013. С. 159–185.
22. Лист секретаря Волинського обкому КПУ І. Грушецького секретареві ЦК КПУ М. В. Підгорному про обставини, що вимагають закриття Луцької Духовної семінарії, м. Луцьк, 26 березня 1960 р. *Реабілітовані історією: Волинська область*. Кн. 1./редкол. тому: голова О. І. Курилюк, відп. секретар М. М. Кучерепа [та ін.]. Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. 976 с.
23. Логінов О. В., Семенко Л. І. Вінниця у 1917 році: Революція у провінційному місті. Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2011. 272 с.
24. Луцьке Чесно-Хресне Брацтво. *Українська нива*. 1931. Ч. 21. 29 черв. С. 3.
25. Малюта О. Вінницька «Просвіта» та її діячі в українському національному державотворенні 1917–1920 рр. *Наукові праці: наук.-метод. журн.* Т. 74. Вип. 61/ред. Л. П. Клименко [та ін.]. Миколаїв: МДГУ ім. П. Могили, 2007. С. 164–169.

26. Місцевий. Петлюрівські «соціалісти». *Дзвін*. 1924. Ч. 80. 15 лист. С. 3.
27. Посли Волині. *Українська нива*. 1930. Ч. 47. 17 лист. С. 1.
28. Посли Волині в комісіях. *Українська нива*. 1931. Ч. 4. 1 лют. С. 2.
29. Православные церковные дела в Сейме. *Воскресное чтение*. 1931. № 10. 8 марта. С. 89.
30. Привітання Установчих Зборів. *Українська нива*. 1931. Ч. 35–36. 28 лист. С. 2.
31. Реабілітовані історією: Волинська область. Кн. 2/редкол. тому: Р. І. Курилюк (голова), М. М. Кучерепа (відп. секретар) [та ін.]. Луцьк: Надстир'я, 2013. 606 с.
32. Товариство ім. митрополита Петра Могилы у Луцьку. *Літопис Волині*. 1962. Ч. 6. С. 99.
33. Тризуб. 1932. Ч. 25–26. 19 черв. С. 37.
34. *Українська нива*. 1936. № 17. 18 жовт. С. 6.
35. Українська політична еміграція 1919–1945. Документи і матеріали/ред. кол.: Ю. А. Левенець, В. А. Смолій та ін.; упоряд.: В. С. Лозицький (кер.), О. В. Бажан, С. І. Власенко, А. В. Кентій. Київ: Парламент. вид-во, 2008. 928 с.
36. Федчук О. Динаміка змін у викладацькому складі Волинської духовної семінарії (1945-1964 рр.). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Вип. 13. 2016. С. 86–92.
37. Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej. 1919-1939. Słownik biograficzny. T. 1. A–D / Autor Małgorzata Smogorzewska; redakcja nauk. Andrzej Krzysztof Kunert. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe, 1998. S. 175.

Давидюк Руслана. Евгений Богуславский: проблемы сотрудничества с политическими режимами. В научной статье на основе архивных документов анализируется жизнь педагога, руководителя Винницкого городского филиала Подольского губернского украинского совета Евгения Богуславского, который стоял у истоков и был директором Винницкой украинской гимназии. Как представитель земской управы, организовывал в мае 1920 г. на вокзале в Виннице встречу Симона Петлюры и Юзефа Пилсудского. После поражения революции эмигрировал в Польшу, поселился в Волынском воеводстве. В межвоенный период учительствовал, избирался послом Польского сейма, занимался политической, редакторской, кооперативной, церковно-религиозной деятельностью. Известный как инициатор образования «Общества имени митрополита Петра Могилы», «Волынского общественного комитета помощи голодающим в Советской Украине». В статье на основе архивно-уголовного дела установлены неизвестные донныне обстоятельства жизни Е. Богуславский как узника «Монтелупиха» в период нацистской оккупации. Прослеживается сотрудничество Е. Богуславского с большевистскими спецслужбами в советский период, а также его арест органами МГБ.

Ключевые слова: украинская революция, политическая эмиграция, посол, нацистский режим, большевистская власть, МГБ.

Davydiuk Ruslana. Yevhen Boguslavsky: the Problems of Cooperation with Political Regimes. The article analyses life of educator, the chief of Vinnytsya City Branch of Podolian Provincial Ukrainian Council Yevhen Boguslavsky, who was the down of and was the director of Vinnytsya Ukrainian gymnasium on the basis of the archival documents. As a representator of a zemstvo's council, in May 1920 he organized the meeting of Josef Pilsudski and Simon Petliura at the railway station. After the fail of revolution he emigrated to Poland and settled in Volhyn Voivodeship. In the interwar period he worked as a teacher, was a member of Polish Sejm, he was engaged in political, editorial, cooperative and religious activities in Volhynian Voivodeship. He's known as an initiator of formation of «The Association named after metropolite Petro Mogyla» and «Volhynian public committee of aid for starving in Soviet Ukraine». On the basis o archival materials the article enquires Yevhen Boguslavsky's life circumstances which were unknown to this day, as a prisoner of the «Montelupi» under the conditions of Nazi occupation. Cooperation between Yevhen Boguslavsky and Bolshevik secret services in Soviet period and is arrest by the MSS is observed.

Key words: Ukrainian revolution, political emigration, ambassador, Nazi regime, Bolshevik authorities, MSS.

Стаття надійшла до редколегії
03.10.2017 р.

УДК 94(477.82)''1919/1939'':351.74+94(438)''1919/1939'':351.74

Олег Разиграєв

Польська поліція в Олиці між двома світовими війнами: організація та діяльність

¹ © Разиграєв О., 2017